
Z PRAXE

356.33:617.7:331.59

JAK SPRÁVNĚ ZAŘAZOVAT VOJENSKÉ OSOBY PŘI OČNÍCH ONEMOCNĚNÍCH, KTERÁ PODMIŇUJÍ SNÍŽENÍ KLASIFIKACE

Plukovník MUDr. Gustav SINGER
oční oddělení Ústřední vojenské nemocnice v Praze

Opakovaně zjišťujeme při práci na oční ambulanci, že vojáci s klasifikací „C“ jsou zaměstnání u útvaru vzhledem ke své oční vadě nevhodně. Zjišťujeme i takové případy, kde vysoký myop (do -12 D) je používán při těžké fyzické práci. Jsme si vědomi toho, že pro hlavního lékaře je často problémem, jak vhodně zaměstnat vojáka s klasifikací „C“, zvláště u útvarů, kde se vyskytuje větší množství vojáků s touto klasifikací.

Níže uvádíme všeobecný návod, který by mohl hlavnímu lékaři usnadnit výběr vhodného zaměstnání. Je ovšem samozřejmým předpokladem, že hlavní lékař je dobře seznámen s problematikou všech pracovišť u svého útvaru. Nelze pochopitelně dát přesný návod, který by zahrnoval všechny možné druhy práce. Při vysoce rozvinuté bojové technice může tyto znát jen hlavní lékař.

Někteří velitelé poukazují na to, že mnohdy voják s podstatně sníženou zrakovou ostrostí dovede při dobré vůli vykonávat službu lépe než některý jiný voják s dobrým zrakem. To je do určité míry pravda. Záleží to na charakteru a na výchově vojáka a do značné míry i na tom, jak velitel dovede působit na vojáka, aby ho dokázal zainteresovat pro plnění úkolů. Ovšem ne všude může tato snaha jednotlivce vyrovnat nevýhodu zrakové vady, ba někdy naopak může taková snaha vést ke zhoršení zdravotního stavu. Aby k tomu nedošlo, stanoví se právě odpovídající klasifikace a v rámci této pak musí hlavní lékař dbát na to, aby voják byl správně zaměstnán.

Nám jde především o to, upozornit na ty druhy práce, které jsou při určitých vadách zrakového orgánu kontraindikovány. Stává se například, že voják s klasifikací „C“, který má vy-

sokou myopii až do -12 D, slouží u dělostřelectva, kde často zvedá těžké bedny s náboji. To může samozřejmě usnadnit vytvoření trhlinky sítnice, která pak dále povede k odchlípení sítnice. Nebo jiný příklad: Voják má pro značné snížení ostrosti zrakové klasifikaci „C“ (a k tomu stačí ještě visus na lepším oku 0,25 a na horším oku může být visus snížen až na 0,05). V takovém případě se doporučuje, aby pokud možno konal tu práci, kterou vykonával v civilu. Stalo se, že vojáka, který byl v civilu lakýrníkem, útvar zaměstnal jako lakýrníka. Zdálo by se, že je to správné. Závažná chyba ovšem spočívala v tom, že dotyčný dělal u útvaru práci lakýrníka na stavbě, kde se někdy pohyboval v značné výšce po úzkých vratkých prknech, což pro člověka s tak nízkou zrakovou ostrostí samozřejmě značně zvyšuje možnost úrazu.

Jsme si vědomi toho, že je snadnější kritizovat konkrétní chyby, než najít správné zaměstnání pro vojáka s určitou tělesnou vadou. Tento článek má sloužit k tomu, aby hlavním lékařům alespoň částečně usnadnil výběr vhodného zaměstnání pro vojáky s klasifikací „C“. Hlavní lékař, který zná zdravotní stav vojáka a zároveň povahu práce na různých pracovištích útvaru, musí v daném případě veliteli doporučit vhodné zaměstnání pro vojáka se sníženou klasifikací, u něhož by vlivem nevhodného zaměstnání mohlo nastat zhoršení zdravotního stavu.

Podívejme se tedy na jednotlivé články předpisu Zdrav II-1, kde jsou uvedeny oční vady, pro něž je určena klasifikace „C“, a řekněme si hned u každého článku, který druh zaměstnání je při tom kontraindikován.

Číslo nemoci	Název nemoci	Klasifikace			Poznámka
		I	II	III	
370 — 372	Zánět spojivky, zánět víček b) lehké formy (po léčení) poškozující jen mírně funkci oka, odpovídá-li ostrost zraková schopnosti řadové nebo neřadové služby	C	C	C2-C1	Nezaměstnávat při svařování a tam, kde působí značné tepelné záření, páry a výpary, nadměrná světelná intenzita speciálních pracovišť, zejména takových, která pracují celý den v umělém osvětlení (reflektory apod.). Nezaměstnávat v prašném prostředí, na prudkém slunci a ve větru. (Tento požadavek nesmí samozřejmě být kladen u všech vojáků s chronickou konjunktivitidou; víme, že jich je dost a u vojáků s klasifikací A nebo B, kteří mají konat normální výcvik, je nemožné žádat, aby nebyli v prašném prostředí, na slunci atd., leda na krátkou dobu, v období akutní exacerbace. Avšak v našem případě máme na mysli vojáky, kteří pro tento chronický zánět dostali klasifikaci „C“, a to už musí být závažnější stav. Těch případů není skutečně mnoho.)
373	Zánět duhovky — iritis (na jednom nebo na obou očích) b) lehké vleklé záněty jen s mírnými poruchami funkce oka	C	C	C2-C1	Chránit se před nachlazením. Za studeného a vlhkého počasí zaměstnávat venku. Nepřecházet stavy zánětu horních dýchacích cest. Nevstávat předčasně po angínách
374	Zánět rohovky — keratitis b) lehčí, vleklé, recidivující zánětlivé nebo degenerativní změny rohovky, poškozující jen mírně funkci oka	C-B		C1-B	Nezaměstnávat v prašném prostředí, povolit nošení tmavých skel na slunci (i zde běží o poměrně malý počet případů)
375 377	Zánět cévnatky — chorioiditis, zánět očního nervu a sítnice a jejich následky b) ustálené změny po zánětech v krajině žluté skvrny jednoho oka, je-li jejich vyvolávající choroba zhojena a odpovídá-li ostrost zraková schopnosti řadové služby	C-B		C1-B	Vyvarovat se tělesného vyčerpání. Nezaměstnávat při intenzivním tepelném záření. Jinak jako u zánětu duhovky
376, 378 379	Jiné záněty uveálního traktu, zánět slzných žláz a slzovodu, jiná zánětlivá onemocnění oka — např. scleritis, episcleritis b) lehké, vleklé formy, poškozující jen mírně funkci oka, odpovídá-li ostrost zraková schopnosti řadové nebo neřadové služby	C	C	C2-C1	Nezaměstnávat v prašném prostředí (u nemoci slzného ústrojí, zejména při větru). Nezanedbávat KHCD. Nezaměstnávat tam, kde jsou výpary benzinu, nafty a jiných dráždivých látek

Číslo nemoci	Název nemoci	Klasifikace			Poznámka
		I	II	III	
380	Refrakční vady b) snížení ostroty zrakové jednoho oka na 1,0-0,33 a druhého pod 0,05; jednoho oka na 0,16 a druhého na 0,16 — 0,05 c) jednoho oka na 1,0 až 0,5 a druhého pod 0,1, nikoli však pod 0,05 (jen je-li horší oko tupozraké = amblyopické, je přípustná jeho zraková ostrost i pod 0,05); jednoho oka na 0,33 — 0,2 a druhého na 0,33 — 0,05 g) dalekozrakost a dalekozraký astigmatismus, přesahuje-li ametropičtější osa +8D ch) krátkozrakost a krátkozraký astigmatismus, přesahuje-li ametropičtější osa -6D, nikoli však -12D	D, za války C C C C	C C C C C	C₂ C₂-C₁ C₂-C₁ C₂-C₁	Jen pro hrubší pomocné práce, kde není možnost očního úrazu, resp. úrazu vůbec Ne k pracím v dílnách a všude tam, kde je zvýšené nebezpečí poranění zdravého oka, které by z pacienta mohlo udělat plného invalidu. Ne pro práce, vyžadující stereoskopické vidění (ve výškách, vyhodnocování leteckých snímků, obsluha strojů apod.) Nezaměstnávat v kanceláři, resp. tam, kde zraková námaha stojí v popředí Nesmí vykonávat těžkou fyzickou práci (zejména nošení a zvedání těžkých břemen). Nesmí se zúčastňovat tělesné přípravy s výjimkou mírné gymnastiky bez prudkých změn polohy hlavy (hrozí vznik odchlípení sítnice). Zvláště skoky a jiné prudké pohyby, vedoucí k otřesům bulbu, mohou se stát příčinou amoce
384	Šilhání — strabismus b) je-li dvojité vidění toliko při krajním pohledu do některé strany a ostrost zraková odpovídá schopnosti řadové nebo neřadové služby	C	C	C ₂ -C ₁	Nezaměstnávat ve výškách, jako např. na stavbě a všude tam, kde by náhle se objevující diplopie mohla být příčinou úrazu
386	Odchlípení sítnice — ablatio retinae b) po úspěšné operaci — nejdříve za 1 rok — odpovídá-li ostrost zraková schopnosti řadové nebo neřadové služby	D, za války	C	C ₂ -C ₁	Bez těžké fyzické námahy, osvobodit od služebně tělesné přípravy
387	Glaukom — zelený zákal	D	D	D-C ₂	Počet důstojníků z povolání, kteří slouží dále s glaukomem, je nepatrný, je však nutné věnovat pozornost jejich správnému zařazení. Kontraindikovány jsou: Značná svalová námaha, i občasná. Často předklony nebo práce s ohnutým trupem. Delší pobyt ve tmě. Práce ve zvýšeném atmosférickém tlaku. Práce v intenzivním tepelném záření. Práce pod zemí. Trvalé nervové a duševní napětí. Trvalá velká námaha zraku do blízka.
388	Jiné nemoci oka g) nekomplikované bezčochi jednoho oka, odpovídá-li ostrost zraková při sněžitelné korekci schopnosti řadové nebo neřadové služby	C	C	C ₂ -C ₁	Bez těžké fyzické námahy. Osvobodit od služebně tělesné přípravy. Ne pro práce vyžadující prostorové vidění, jako ve výškách apod.

Číslo nemoci	Název nemoci	Klasifikace			Poznámka
		I	II	III	
388	j) Poruchy vidění za šera těžšího stupně	C	C	C ₂ -C ₁	Nezaměstnávat při zhoršených světelných podmínkách, tj. zejména za šera a v noci venku
	l) Závažná porucha barvocitu, nerozeznávání základních barevných signálů	C	C	C ₂ -C ₁	Ne pro práci, kde je třeba alespoň částečné barevné vidění
389	c) Slepota jednoho oka při ostrosti zrakové 0,33 — 1 (po korekci)	D, za války	C	C ₂ -C ₁	Ne pro práci s možností úrazu jediného oka, který by mohl značně snížit zrakovou schopnost, ba i vést k úplné slepotě. Proto je u jednookých absolutně kontraindikována práce v zaměstnání, kde je nebezpečí mechanického, chemického nebo termického i světelného poškození oka (u soustruhu, v laboratoři atd.). Ne pro práci vyžadující správné prostorové vidění jako ve výškách apod.
781	c) Koncentrické zúžení zorného pole při funkčních neurózách; nepatrné hemianopické skotomy; nystagmus při ostrosti zrakové i po korekci odpovídající schopnosti neřadové služby	C	C	C ₂ -C ₁	Nezaměstnávat při snížených světelných podmínkách nebo ve výškách ani v dopravním provozu.

Závěr

U všech vad je sice v předpisu Zdrav II-1 uvedeno, pro který druh vojska se pacient nehodí, ale není uvedeno a nemůže ani být uvedeno pro nedostatek místa, kterou práci dotyčný vzhledem k své vadě nesmí vykonávat. Domníváme se, že

uvedené kontraindikace mohou posloužit jako vodítko hlavním lékařům a tím odstranit nebo zmenšit některé rozpaky při rozhodování o správnosti zařazení vojáků s vadou zrakového orgánu.